

ทัศนะทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชน 44

ชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

Political opinions and Democratic Political Participation of people in 44 communities, Dusit District. Bangkok

ภูสิทธิ์ ชันติกุล

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Email : phu_sit@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อค้นหาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง 3) เพื่อวิเคราะห์ทัศนะทางการเมืองและกำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีเทคนิคเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบใช้ความน่าจะเป็นคือ แบบแบ่งชั้น และแบบง่าย ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน และใช้เทคนิคเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็นคือ แบบเจาะจง สำหรับการสัมภาษณ์เฉพาะผู้นำชุมชน 44 คน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Independent - Samples T test (T-test) One-Way ANOVA (F-test) และ Pearson s Product Moment Correlation Coefficient (r) และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา พบว่า ประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานครมีส่วนร่วมทางการเมืองในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ระดับต่ำ ได้แก่ ด้านการชุมนุมทางการเมือง ด้านการติดต่อกับนักการเมือง และด้านการเข้าร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมืองต่างๆ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม บทบาทหน้าที่ในครอบครัว บทบาทหน้าที่ในชุมชน การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง การพัฒนาทางการเมือง ความสนใจทางการเมือง พฤติกรรมทางการเมือง การกล่อมเกลางานทางการเมือง ส่วนรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต

กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง มีลักษณะเป็นทางการเมือง หรือถูกต้องตามกฎหมาย และเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่ประชาชนให้ความสำคัญมากที่สุด และเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกที่สุด นั่นจะเป็นฐานของการสร้างประชาธิปไตย ซึ่งก็คือการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยไปเลือกตั้งผู้แทนท้องถิ่น หรือ ส.ส. หรือ ส.ว. นั่นเอง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง, ปัจจัยทางการเมือง, รูปแบบการมีส่วนร่วม, ประชาชนเขตดุสิต

ABSTRACT

The study aims: 1) to find the level of participation in politics, 2) to examine factors influencing participation in politics, 3) to analyze political opinions and to create a model of political participation of people in Dusit District, Bangkok. This is a mixed method of quantitative and qualitative research. The instruments used to collect data were questionnaires and interviews. The technique of a probability sampling, a stratified random sampling is used to collect data. The samples were selected from every community in Dusit District. A simple Random Sampling was used to collect data with questionnaires for 400 people. The non-probability sampling or the purposive sampling was used for in-depth interviews with 44 community leaders. The researcher analyzed the data by using descriptive statistic, inductive statistics, and content analysis. The findings are that: Dusit people participate

in politics as a whole but at low levels, there are the low level group participates in political gathering, dealing with politicians, and attending political activities with political parties. Other political factors that influence the political participation of Dusit people are: 1) personal factors, such as age, and social status, 2) economic factors, such as occupation, membership of social groups, family role, and community role, 3) environmental factors, include political awareness and political news, and political development, 4) political psychological factors, such as political interest, political behavior, and Political Socialization. The predicted politic participation includes four chronological factors: political interests, the perception of politics, fundamental values of democratic politics, and political environment. A Model of Participation in Politics of People in Dusit District was that public participation in politics is a sequence database. The people can easily access to the politics. The most accessible and simplest way to access to the activities includes local representatives or MPs election.

Keywords: Political Participation, Factors of Political, Model of Political Participation, People in Dusit District

หลักการและเหตุผล

การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความหมายที่สะท้อนการกระทำเชิงกิจกรรมดังเช่นแนวคิดของ Myron Wiener (1971 : 161-163) ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะแสดงออก ดังนี้ 1) การกระทำในรูปของการสนับสนุนหรือเป็นการกระทำเพื่อเรียกร้องต่อรัฐบาล (support and demand) 2) ความพยายามเพื่อก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลการในการใช้อิทธิพล (influence) ต่อการปฏิบัติงานของรัฐบาลหรือการเลือกสรรผู้นำรัฐบาล 3) การกระทำที่ถูกต้องตามกฎหมายของพลเมือง (legitimate) 4) การกระทำที่มีตัวแทนทางการเมือง (representation) 5) สภาพที่บุคคลไม่ต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง (alienation) เพราะเห็นว่า การ

เข้ามามีส่วนร่วมนั้นไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์กับตัวเองซึ่งแตกต่างจากการเฉยเมยทางการเมือง (apathy) เป็นการขาดความสนใจต่อการเมืองทั้งสิ้น 6) ผู้ที่เข้าร่วมทางการเมืองจะหมายถึงผู้กระตือรือร้น (active) หรือผู้ที่มีความตื่นตัวทางการเมืองเป็นพิเศษ (activists) 7) การกระทำที่มีต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา (persistence continuum) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความเป็นสถาบัน (institutionalized) และมีการจัดตั้งนอกจากนั้น ยังรวมไปถึงการกระทำที่เป็นครั้งคราว ซึ่งเกิดขึ้นมาอย่างทันทีทันใด และบีบคั้นความรุนแรง 8) การกระทำที่เป็นความพยายามในการที่จะเข้ามามีอิทธิพลเหนือการปฏิบัติการของราชการ (bureaucratic actions) และนโยบายสาธารณะ (public policy) 9) การกระทำที่มีผลต่อการเมืองในระดับชาติ (national politics) และการเมืองในระดับท้องถิ่น 10) การกระทำทางการเมือง (political action)

การแสดงบทบาทความเป็นประชาธิปไตยในประเทศไทย เริ่มต้นเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ถือเป็นปฐมฤกษ์ในการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดทิศทางของประเทศตัวเองทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยที่อำนาจอธิปไตย อันเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยประชาชนจะใช้อำนาจออกกฎหมายผ่านรัฐสภาใช้อำนาจบริหารผ่านรัฐบาลและใช้อำนาจตุลาการผ่านศาล จนทำให้ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองในอุดมคติของหลายๆ ประเทศ (ทินพันธ์ นาคะตะ, 2543 : 1-2) อย่างไรก็ตามแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาแล้ว 77 ปี แต่อำนาจอธิปไตยนั้นจะเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนก็ไม่ได้เป็นไปตามหลักการของประชาธิปไตย ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนก็ยังน้อย การตื่นตัวทางการเมืองน้อย กระจุกอยู่ชั้นที่เรียกตัวเองว่า “อำมาตย์” โดยยึดอำนาจอันชอบธรรมจากประชาชนตามตัวบทกฎหมายไว้กับตัวเองและพวกพ้อง เมื่อพึงพอใจและได้ประโยชน์ร่วมกันจะไม่มีปัญหา แต่เมื่อใดก็ตามความพึงพอใจและผลประโยชน์นั้นหายไปสิ่งหนึ่งที่จะเห็น คือ “การปฏิวัติ” หรือ “รัฐประหาร” ซึ่งผลเสียเกิดกับประชาชนและ

ประเทศชาติทุกครั้งไป จนกระทั่งการตื่นตัวของนักเรียนนิสิต นักศึกษาและประชาชน ในการเรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ทำให้กระแสประชาธิปไตย กลับมาเฟื่องฟูในสังคมไทยอีกครั้ง ซึ่งครั้งนั้นนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการแสดงบทบาทประชาชนชาวไทยเข้ามามี ส่วนร่วมทางการเมือง เรียกร้องตามสิทธิหน้าที่ของความเป็น เจ้าของอำนาจอธิปไตยมากขึ้น ในที่สุดกระแสประชาธิปไตย ของโลกได้มีอิทธิพลเข้ามาขับเคลื่อนให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้พัฒนาไปสู่การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาชน จนมีความรู้สึกประหนึ่งว่า “การเมืองเป็นเรื่องที่ประชาชนต้องรับผิดชอบร่วมกัน การใช้ อำนาจทางการเมืองล้วนมีผลต่อวิถีชีวิตของประชาชนทั้งสิ้น” (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2549 : 562-563)

ถึงอย่างไรก็ตามแต่ละสังคมย่อมมีการกระทำ ทางการเมืองแตกต่างกันออกไป ตามบริบทของสังคมนั้น ๆ เช่น ว่า ในสังคมหนึ่งถือว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการ กระทำที่เกิดจากความสมัครใจไม่ว่าจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ก็ตาม หรืออาจเกิดขึ้นเพียงบางครั้งคราวหรือต่อเนื่อง อาจ ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ได้ ดังนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นทั้งการต่อต้าน เช่น การเดินประท้วง การก่อ จลาจล และทั้งที่เป็นการสนับสนุน เช่น การให้ความร่วมมือ กับทางการในการเสียดาษี การเกณฑ์ทหาร เป็นต้น (Lester W. Milbrath & M. L. Goal, 1977 : 2) สำหรับประเทศไทย กฎหมายรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2550 ที่ได้กำหนดบทบาท ของประชาชนเกี่ยวกับการเมืองซึ่งสะท้อนเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้อย่างชัดเจนที่ว่า มาตรา 63 บุคคล ย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ มาตรา 65 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมตัวกันจัดตั้งพรรค การเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชน และเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ นั้นตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระ มหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (ราชกิจจานุเบกษา, 2550 : 17-18) มาตรา 164 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่ น้อยกว่าสองหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อมีมติให้ถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่งได้ มาตรา 165 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งย่อมมีสิทธิออกเสียงประชามติ (ราชกิจจานุเบกษา, 2550 : 61)

ถึงแม้ในปัจจุบันนี้กฎหมายจะกำหนดบทบาทของประชาชน ไว้อย่างชัดเจนแล้วก็ตาม หากว่าประชาชนส่วนใหญ่ของ ประเทศจะเข้าใจอย่างถ่องแท้ในบทบาทของตนเองที่เขียนไว้ใน รัฐธรรมนูญนั้นๆ การเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองของ ประชาชนจะมากหรือน้อยนั้น ย่อมสะท้อนถึงผู้นำประเทศ- ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน รวมถึงปัจจัยต่างๆ เช่น ด้านความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง ข่าวสารและความสนใจทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม การอาศัยอยู่ในเขตเมือง-ชนบท และความ พอใจต่อการทำงานของรัฐบาลของประชาชนด้วย (บวรศักดิ์ อูวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, 2548 : 66) เช่นเดียวกับ ประชาชนเขตดุสิต ที่เป็นเขตหนึ่งในกรุงเทพมหานครที่น่า สนใจในการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมือง เนื่องจากว่าเป็นเขตที่มีสถาบันทางการเมืองที่สำคัญ ของประเทศตั้งอยู่มากมาย เช่น รัฐสภา ทำเนียบรัฐบาล พรรคการเมือง รวมถึงกรมกองของหน่วยราชการ ต่างๆ ซึ่งมี ผลกระทบทางการเมืองโดยตรงต่อประชาชนผ่านทางกิจกรรม ทางการเมือง เช่น การใช้สิทธิเลือกตั้ง การเรียกร้อง หรือการ ชุมนุมประท้วงต่างๆ ไม่พบว่าประชาชนในเขตดุสิตมีบทบาท อย่างชัดเจน ยกเว้นกิจกรรมการเลือกตั้งทั่วไป หรือเลือกตั้ง ผู้นำชุมชนเท่านั้น แต่ก็ยังนับว่าน้อยมาก เช่น การเลือกตั้ง ผู้ว่าราชการจังหวัดกรุงเทพมหานคร ณ วันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2552 ที่ผ่านมา สถิติของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานคร ทั้ง 50 เขต พบว่าเขตที่มีผู้มาใช้สิทธิที่น้อย ที่สุด คือ เขตดุสิต มีผู้มาใช้สิทธิทั้งสิ้น 38,869 คน จากจำนวน ผู้มีสิทธิ 84,610 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 45.94 (กรมการการ เลือกตั้งประจำท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร, 2552 :1-2) จึงเป็น คำถามทางการวิจัยว่าอะไร คือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชน ความจริงแล้วประชาชนมี ส่วนร่วมเพียงใด มีสาเหตุจากอะไร รูปแบบในการแสดงออก ทางการเมืองอย่างไร จะมีแนวทางการแก้ไขอย่างไร เพื่อให้ เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประชาธิปไตยให้กับประชาชน อย่างมีกระบวนการทางวิชาการผู้วิจัยจึงทำการศึกษาและ จะนำผลการศึกษาไปใช้ในการบริการวิชาการและพัฒนา พลวัตกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตดุสิตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อค้นหาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง รวมถึงวิเคราะห์ทัศนคติทางการเมืองและกำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนทั้งสิ้น 84,869 คน ทั้งชายและหญิง อายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปที่มีบัญชีรายชื่อเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในชุมชน 44 ชุมชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โดยมีหน่วยวิเคราะห์ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มประชาชนทั่วไป สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้อย่างครอบคลุมทุกแขนง และวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อสุ่มตัวอย่างจากประชากรตามขนาดแต่ละแขนงจะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และกลุ่มผู้นำชุมชน ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากคณะกรรมการผู้บริหารชุมชน โดยกำหนดสัมภาษณ์ทุกชุมชน เฉพาะผู้นำชุมชน หรือประธานกรรมการชุมชน จำนวน 44 ชุมชน/คน ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) แบบมีโครงสร้าง ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยใช้สถิติ ได้แก่ 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่ามัธยฐานเลขคณิต (Arithmetic Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อบรรยายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มประชากรที่ศึกษา 2) สถิติอนุมาน (Inductive Statistics) เพื่อทำการเปรียบเทียบและทดสอบข้อมูล ได้แก่ Independent - Samples T test (T-test) One-Way ANOVA (F-test) และ Pearson s Product Moment Correlation Coefficient (r) ส่วนการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

ประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานครที่ตอบแบบสอบถามมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือ เพศหญิง (ร้อยละ 50.66) มีอายุอยู่ระหว่าง 30-49 ปี (ร้อยละ 43.57) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 39.37) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 21.78) และอาชีพค้าขาย (ร้อยละ 19.69) ส่วนการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมนั้นประชาชนส่วนใหญ่จะไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม (ร้อยละ 53.81) ส่วนบุคคลที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมนั้นมีความถี่สูงสุด คือ การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ/กลุ่มแม่บ้านพ่อบ้าน (ร้อยละ 16.07) รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ (ร้อยละ 15.63) กลุ่ม/ชมรมผู้สูงอายุ (ร้อยละ 14.29) สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ร้อยละ 12.95) เป็นต้น บทบาทหน้าที่ในครอบครัวโดยส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในครอบครัว/ผู้อาศัย (ร้อยละ 48.56) ส่วนบทบาทในชุมชน ส่วนใหญ่มีบทบาทในชุมชนโดยเป็นสมาชิกของชุมชนหรือลูกบ้าน (ร้อยละ 70.34) นอกจากนี้ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 70.45) มีอายุไม่เกิน 49 ปี (ร้อยละ 59.09) มีสถานภาพสมรสเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 95.45) ผู้นำชุมชนทุกคนนับถือพุทธศาสนา (ร้อยละ 100) มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 40.91) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ม.6/ปวช. (ร้อยละ 52.27) ส่วนรายได้ต่อเดือน อยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท (ร้อยละ 72.73)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานครมีส่วนร่วมทางการเมืองในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 1.99) ส่วนรายด้าน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพียง 2 ระดับเท่านั้น ได้แก่ ระดับปานกลาง และต่ำ ได้แก่ รายด้านที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ระดับปานกลาง คือ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง (ค่าเฉลี่ย 2.72) ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง (ค่าเฉลี่ย 2.44) และด้านการสนทนาเรื่องการเมือง (ค่าเฉลี่ย 2.32) ทั้งนี้รายด้านที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ระดับต่ำ ได้แก่ ด้านการชุมนุมทางการเมือง (ค่าเฉลี่ย 1.57) ด้านการติดต่อกับนักการเมือง (ค่าเฉลี่ย 1.56) และด้านการเข้าร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมืองต่างๆ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (ค่าเฉลี่ย 1.36) ดังตาราง 1 ดังต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมทางการเมือง	Mean	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง	2.44	0.59	ปานกลาง
ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง	2.72	0.74	ปานกลาง
ด้านการสนทนาเรื่องการเมือง	2.32	0.74	ปานกลาง
ด้านการเข้าร่วมทำกิจกรรมทางการเมือง กับพรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมืองต่างๆ	1.36	0.61	ต่ำ
ด้านการติดต่อกับนักการเมือง	1.56	0.64	ต่ำ
ด้านการชุมนุมทางการเมือง	1.57	0.69	ต่ำ
รวม	1.99	0.52	ต่ำ

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม

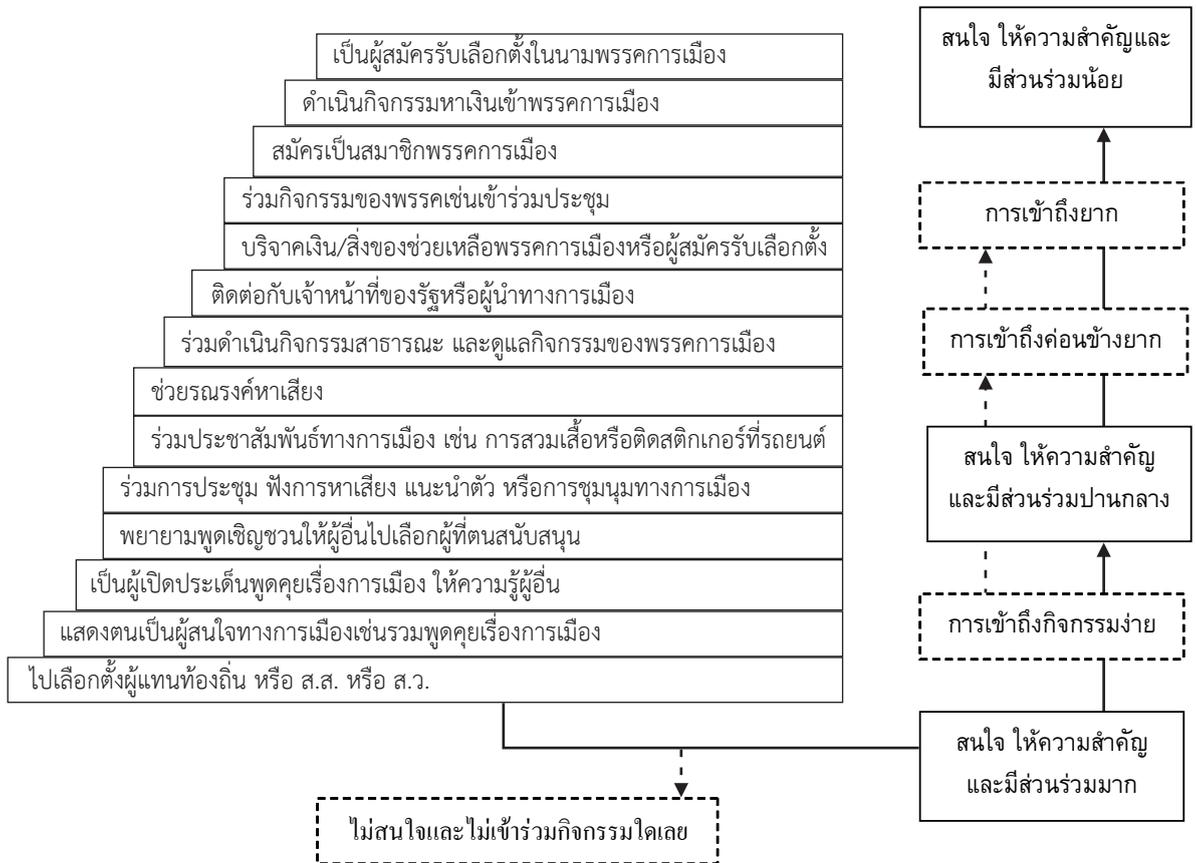
สำหรับทัศนคติทางการเมืองในด้านปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานครมีระดับการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง รวมถึงความคิดเห็นทางการเมืองด้านต่างๆ อีก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมทางการเมือง ด้านลักษณะสภาพแวดล้อมทางการเมือง และด้านการพัฒนาทางการเมือง ของปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเมืองในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.86) เมื่อพิจารณาตามรายด้าน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นทางการเมืองอยู่ในระดับสูง มี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านลักษณะสภาพแวดล้อมทางการเมือง (ค่าเฉลี่ย 3.05) และด้านการพัฒนาทางการเมือง (ค่าเฉลี่ย 3.01) ด้านปัจจัยทางจิตวิทยาทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานครมีระดับความคิดเห็นทางการเมืองของปัจจัยทางจิตวิทยาทางการเมืองโดยภาพรวม อยู่ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.92) เมื่อพิจารณาตามรายด้าน พบว่า รายด้านของปัจจัยทางจิตวิทยาทางการเมืองที่มีระดับความคิดเห็นทางการเมืองสูง ได้แก่ ด้านค่านิยมพื้นฐานทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และด้านอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย (ค่าเฉลี่ย 3.09) และด้านพฤติกรรมทางการเมือง (ค่าเฉลี่ย 3.03) ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และสถานภาพ ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม บทบาทหน้าที่ในครอบครัว และบทบาทหน้าที่ในชุมชน ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเมือง ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และการพัฒนาทางการเมือง ปัจจัยทางจิตวิทยาทางการเมือง ได้แก่ ความสนใจทางการเมือง พฤติกรรมทางการเมือง และการกล่อมเกล่าทางการเมือง

ทั้งนี้ปัจจัยที่น่าสนใจ มี 3 ปัจจัย ประกอบด้วย

1) ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเมืองด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์เชิงปฏิฐาน (Positive Correlations) อยู่ในระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ปัจจัยทางจิตวิทยาทางการเมืองด้านความสนใจทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิตกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์เชิงปฏิฐาน (Positive Correlations) อยู่ในระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ปัจจัยทางจิตวิทยาทางการเมืองด้านการกล่อมเกล่าทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์เชิงปฏิฐาน (Positive Correlations) อยู่ในระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร สามารถสรุปได้ว่า มีลักษณะเป็นลำดับขั้นพื้นฐานเจ็ดขั้นการมีส่วนร่วมทางการเมือง ตามบริบทของความยากง่ายในการเข้าถึงกิจกรรมทางการเมือง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงลำดับขั้นพื้นฐานเจ็ดขั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ตามบริบทของความยากง่ายในการเข้าถึงกิจกรรมทางการเมือง ประยุกต์จากแนวคิดของถวิลวดี บุรีกุล (2543: 15) ที่ได้พัฒนาขึ้นมาจากแนวคิดของ Milbrath (1965) และ Roth และ Wilson (1980)

ในด้านทัศนคติทางการเมืองของผู้นำชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานครต่อพฤติกรรมของประชาชนในประเด็นต่างๆ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมทางการเมือง ลักษณะและกลุ่มที่มีบทบาททางการเมืองของผู้นำและประชาชนในชุมชน พบว่า ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมทางการเมืองส่วนใหญ่อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ถึงมากที่สุด เช่น ชุมชนริมทางรถไฟสายแปดริ้ว, ชุมชนราชพัสดุ, ชุมชนสวนอ้อยและชุมชนพิชัย ส่วนกลุ่มในชุมชนที่มีบทบาททางการเมืองมากที่สุด คือ กลุ่มผู้สูงอายุ พ่อค้า แม่ค้า พ่อบ้าน และแม่บ้าน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มอาชีพที่เป็นวินมอเตอร์ไซด์รับจ้าง เช่น ที่ชุมชนวัดญวน-คลองลำปอก, ชุมชนวัดประหาระบือธรรม 1, ชุมชนบางกระบือ 14 และ

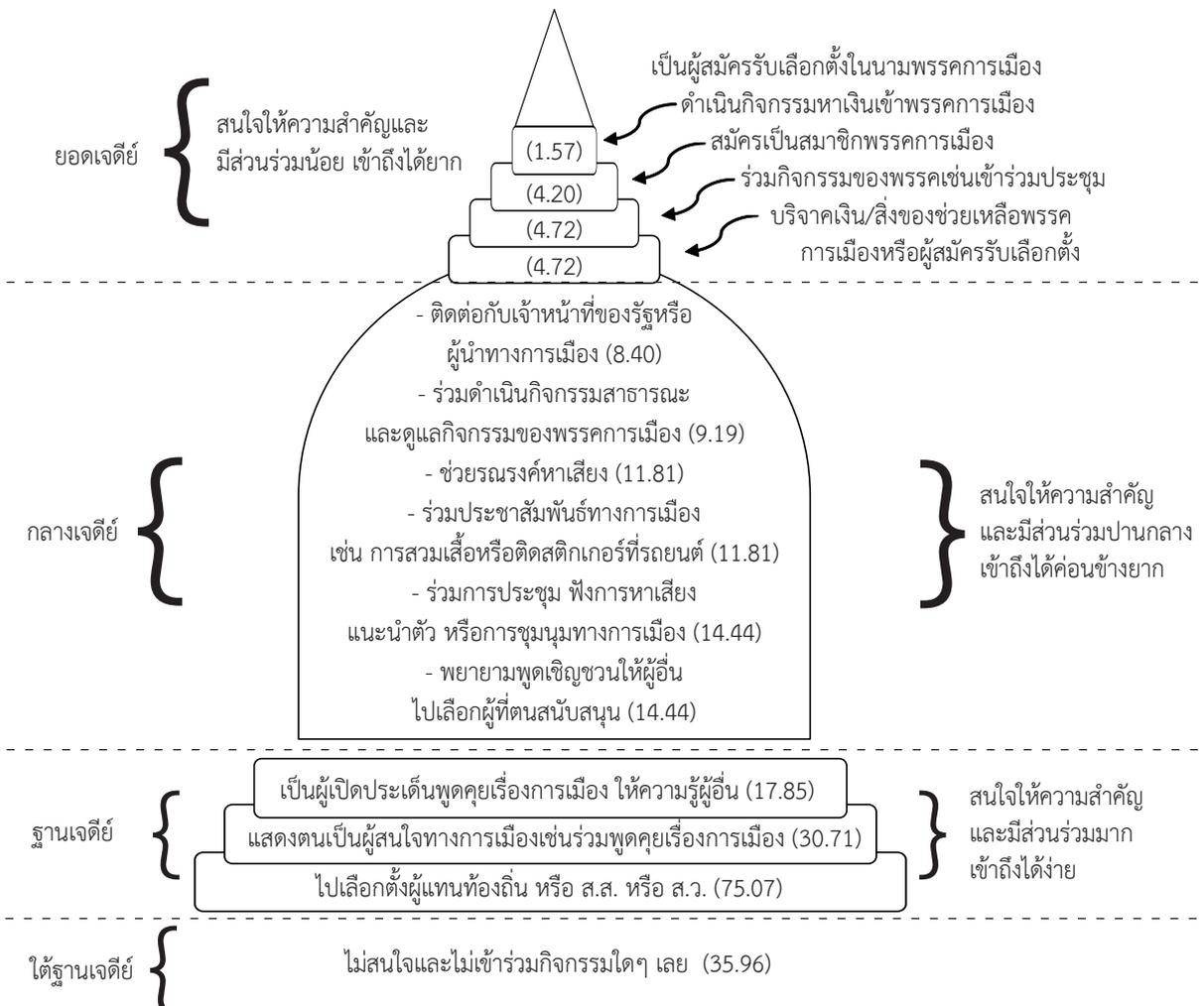
ชุมชนซอยโชดา 2) รูปแบบของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะการไปเลือกตั้งทั้งในท้องถิ่น เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา นอกจากนี้ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง รูปแบบการรับฟังข่าวสารทางการเมือง และการไปร่วมแสดงออกในการชุมนุมประท้วง ซึ่งชุมชนที่แสดงบทบาทชัดเจน คือ ชุมชนวัดราชาฯ, ชุมชนศรีย่านซอย 3, ชุมชนถนนสุคันธาราม ชุมชนวัดประหาระบือธรรม 1, ชุมชนวัดประหาระบือธรรม 3, ชุมชนวัดประหาระบือธรรม 4 และชุมชนบางกระบือ 14 ทั้งนี้การ แสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งของผู้นำชุมชน

และประชาชนจะแสดงออกมาทางรูปแบบอย่างเป็นทางการ หรือถูกต้องตามกฎหมายเป็นส่วนใหญ่ 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนและประชาชน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด คือ การรับข่าวสารจากสื่อต่างๆ ที่เป็นสถานการณ์ของบ้านเมือง รองลงมา คือ ความไม่เป็นธรรม การปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกัน (ชุมชนพระยาประสิทธิ์) และปัญหาเศรษฐกิจเรื่องปากท้อง รวมถึงความเบื่อหน่ายต่อสถานการณ์บ้านเมือง (ชุมชนพิชัย) 4) ระดับและลักษณะของหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน พบว่า หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับมากที่สุดในเรื่องการประชาสัมพันธ์เพื่อการรณรงค์การเลือกตั้ง รองลงมา คือ การเป็นส่วนหนึ่งในการหาเสียงของนักการเมือง ส่วนชุมชนที่หน่วยงานภาครัฐไม่มี

การสนับสนุนทางการเมือง ได้แก่ ชุมชนสะพานเกษะโกมล ชุมชนวัดราชา, ชุมชน ม.พัน 3 รอ., ชุมชนยานเกราะ, ชุมชน ถนนสุคันธาราม และชุมชนมิตรอนันต์ และ 5) ปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชน ภายในชุมชนและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข พบว่า ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ให้ความเห็นตรงกันว่า ปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การขัดแย้งทางความคิดทางการเมืองอย่างรุนแรง แบ่งฝ่ายแบ่งสี ขาดความสามัคคีในชุมชน

ทั้งนี้จากผลการวิจัยทำให้ผู้วิจัยได้สร้างแบบจำลองแนวคิดในการสร้างเจตีย์ซึ่งจะเริ่มต้นจากการสร้างฐานเจตีย์ให้มีความมั่นคงก่อนแล้วค่อยๆ สร้างสูงขึ้นสู่ยอดเจตีย์ โดยเปรียบเทียบกับลำดับขั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายที่สุดและมีส่วนร่วมที่ถูกต้องตามกฎหมาย ดังภาพที่ 2 ต่อไปนี้

ภาพที่ 2 การประยุกต์แนวคิดการสร้างเจตีย์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

อภิปรายผล

การมีส่วนร่วมทางเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาจากรายด้าน 6 ด้าน มีเพียง 2 ระดับเท่านั้น คือ ระดับปานกลางและระดับต่ำ นั้นเป็นเพราะว่า ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน มีอาชีพรับจ้าง ค้าขาย รับราชการเป็นหลัก จึงไม่ค่อยมีเวลาให้กับกิจกรรมการเมืองอื่นๆ ซึ่งตรงกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ชี้ให้เห็นว่าการเข้าร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมืองต่างๆ การสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การเขียนเรื่องร้องทุกข์ เสนอปัญหาไปยังนักการเมืองท้องถิ่นผู้นำทางการเมืองและหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ รวมถึงการประชุมทางการเมือง การฟังปราศรัยหาเสียง และการติดต่อกับนักการเมือง นั้นมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำทุกข้อ โดยประชาชนให้ความสำคัญกับเรื่องการเมืองน้อยกว่าการประกอบอาชีพหรือเรื่องปากท้อง และคิดว่าเรื่องการเมืองนั้นไม่ใช่เรื่องของตนเองที่จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องเพราะว่าตนเองเป็นเพียงลูกบ้านชาวบ้านทั่วไปในชุมชนเท่านั้นและเพื่อหน่วยนักการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ที่ว่า “ประชาชนมีความรู้สึกเบื่อหน่ายต่อสถานการณ์ทางการเมือง จึงทำให้ประชาชนลดระดับความสนใจทางการเมืองลงมาก” (สามารถ อำพันหอม, 2553 : สัมภาษณ์) และสอดคล้องกับแนวคิดของ พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต (2541 : 143) กล่าวว่า การออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นการแสดงออกในลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่แทบไม่ต้องลงทุนด้านแรงงานหรือกำลังทรัพย์แต่การที่คนไม่ออกไปใช้สิทธินั้น อาจเกิดจากความเบื่อหน่ายต่อสถานการณ์บ้านเมือง ซึ่งเต็มไปด้วยความขัดแย้ง แย่งชิงผลประโยชน์และแตกแยกกันเองของนักการเมือง จึงไม่อยากเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเมื่อพิจารณาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยภาพของเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับต่ำ ซึ่งตรงกับการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดกรุงเทพมหานคร ณ วันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2552 พบว่า เขตดุสิตมีสถิติของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ทั้ง 50 เขต น้อยที่สุด และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กิจภูกันส์ ยศปัญญา (2547 : 61) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณี ประชาชนในหมู่บ้านสินธนา 1 เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับต่ำ และผลการวิจัยของศุภวัชร มีบุญธรรม (2547 : 73) ศึกษาเรื่อง การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ

นอกจากนี้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และสถานภาพ ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมบทบาทหน้าที่ในครอบครัว และบทบาทหน้าที่ในชุมชน ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเมือง ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และการพัฒนาทางการเมือง ปัจจัยทางจิตวิทยาทางการเมือง ได้แก่ ความสนใจทางการเมือง พฤติกรรมทางการเมือง และการกล่อมเกลาก่อนทางการเมืองซึ่งปัจจัยด้านอาชีพ ผลการศึกษาปรากฏว่า ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยประชาชนที่มีอาชีพรับราชการและข้าราชการบำนาญ/เกษียณอายุราชการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าประชาชนที่มีอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ และอาชีพนักศึกษา ทั้งในด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการสนทนาเรื่องการเมือง ด้านการติดต่อกับนักการเมือง ส่วนปัจจัยด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ผลการศึกษาปรากฏว่า ประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมแตกต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันทั้งภาพรวมและรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์เชิงปฏิสัมพันธ์ (Positive Correlation) กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพินดา เกิดมาลี (2547 : 58) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลเขตอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร นอกจากนี้ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และการพัฒนาทางการเมือง ความสนใจทางการเมือง

พฤติกรรมทางการเมือง และการกล่อมเกลางานทางการเมือง มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งสิ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ (2546 : 6-7) ศึกษาเรื่อง โครงการการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและความคิดเห็นต่อการทำงานของรัฐบาลและองค์กรอิสระ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ ข่าวสารและความสนใจทางการเมือง โดยที่การได้รับข่าวสารและความสนใจทางการเมืองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วย

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานภาครัฐ หรือผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชน ควรมุ่งส่งเสริมไปยังกลุ่มเยาวชน นักศึกษา วัยทำงาน ที่มีอายุ 18-29 ปี เนื่องจากมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยที่สุด โดยต้องเปิดพื้นที่ทางการเมืองของชุมชนให้กับกลุ่มคนเหล่านี้ได้มีโอกาสแสดงบทบาทของตนเองเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการตระหนักของนักการเมืองท้องถิ่น หรือผู้นำชุมชนในการเข้าไปรณรงค์ปัญหาของประชาชนอย่างทั่วถึงและนำไปปฏิบัติจริง มิใช่รับแล้วไม่ปฏิบัติให้บรรลุผล ทำให้ประชาชนเบื่อหน่ายการเมืองเพิ่มขึ้น เนื่องจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและประชาชน ได้พบว่า นักการเมืองจะมากี่ต่อเมื่อมาหาเสียงเท่านั้น ไม่เคยมารับฟังปัญหาของชาวบ้านจริงๆ และไม่เคยทำให้สำเร็จได้เลย จึงส่งผลต่อการไม่ยอมมีส่วนร่วมทางการเมืองและทำให้เสียเวลาด้วย โดยสุดท้ายสิ่งที่จะต้องแสดงเสมอเมื่อจัดกิจกรรม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มทุกอาชีพ ทุกตำแหน่งทางสังคมมีความเสมอภาค ยุติธรรม และไม่ควรปฏิบัติต่อประชาชนอย่างไม่เป็นธรรม หรือเท่าเทียมกัน เนื่องจากประชาชนในหลายชุมชนได้สะท้อนออกให้เห็นว่า ยินดีไปชุมนุมประท้วงทันทีเมื่อภาครัฐและหน่วยงานของรัฐแสดงถึงความไม่เป็นธรรม

เอกสารอ้างอิง

- [1] กิจกัณท์ ยศปัญญา. 2547. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณี ประชาชนในหมู่บ้านสินธนา 1 เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยบูรพา.
- [2] เกรียงศักดิ์ เรืองสังข์. 2544. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบล จังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- [3] ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ. 2546. โครงการการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและความคิดเห็นต่อการทำงานของรัฐบาลและองค์กรอิสระ. ชุดโครงการวิจัยเรื่องการติดตามและประเมินผลบังคับใช้รัฐธรรมนูญสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- [4] ทินพันธ์ นาคะตะ. 2543. ประชาธิปไตยไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- [5] บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. 2548. ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.
- [6] พิชาชัย รัตนดิถก ณ ภูเก็ต. 2541. ขนชั้นกับการเลือกตั้ง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิภาษา.
- [7] ภาวิณี โพธิ์มัน. 2543. รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลขุนคอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [8] มนัสชัย บำรุงเขต. 2550. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบางซ้าย อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- [9] ราชกิจจานุเบกษา. 2550. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. [Online] accessed 8 October 2009. Available from <http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/2550/A/047/1.PDF>
- [10] ฤทัยรัตน์ กากิ่ง. 2543. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษา

เฉพาะกรณี เทศบาลตำบลพระสมุทรเจดีย์ อำเภอ
พระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์)
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- [11] ละออ เมืองเกษม. 2553, 29 มีนาคม. คณะกรรมการ
ชุมชนริมทางรถไฟสายแปดริ้ว. สัมภาษณ์.
- [12] ศุภวัธ มีบุญธรรม. 2547. การรับรู้ข่าวสารทางการ-
เมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา
: ศึกษาเฉพาะกรณีนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์)
สาขารัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสน-
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- [13] สมบัติ อารังธัญญวงศ์. 2549. การเมืองไทย.
กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม.
- [14] สมบูรณ์ แก้วอนุรักษ์. 2553, 29 มีนาคม. หัวหน้า
ชุมชนวัดประหารระบือธรรม 4. สัมภาษณ์.
- [15] สัญญา แสงทอง. 2553, 1 เมษายน. ประชาชนชุมชน
พิชัย. สัมภาษณ์.
- [16] สามารถ อำพันหอม. 2553, 30 มีนาคม. เลขานุการ
ชุมชนราชพฤกษ์. สัมภาษณ์.
- [17] สุธาทิพย์ ฉั่วสกุล. 2541. การมีส่วนร่วมทางการเมือง
ของผู้นำท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง
จังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหา-
บัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- [18] สุพินดา เกิดมาลี. 2547. การมีส่วนร่วมทางการเมือง
ของสตรีในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอ
บ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการ
พัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- [19] กรรมการการเลือกตั้งประจำท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร.
2552. รายงานความคืบหน้าผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง และ
ส่งหีบบัตรผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปี 2552
เรียงตามร้อยละผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง วันที่ 11 มกราคม
พ.ศ. 2552. [อัดสำเนา]
- [20] อมร รักษาสัตย์ และคณะ. 2543. ประชาธิปไตย
อุดมการณ์ หลักการและแบบอย่างการปกครองหลาย
ประเทศ. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [21] Lester W. Milbrath and M. L. Goale. 1977.
Political Participation : How and Why Do Peo-
ple Get Involved in Politics. Chicago : Rand
McNally College Publishing Company.
- [22] Myron Wiener. 1971. "Political Participation :
Crisis of the Political Process" in Crisis on
Sequences in Political Development. Princ-
eton: Princeton University Press.